

Vrede.
Wie
durft?

Magazine

4 Winter 2022
www.paxvoorvrede.nl

PAX Duif winnaar
Mohamedou Ould Slahi:
'Aan vrede
werken helpt
trauma's helen'

Welke rol hebben
bedrijven en financiële
instellingen in oorlogen?

Wat heeft PAX allemaal
bereikt in 2022?

Kom in actie voor vrede met onze community-mobilizers!

Voel je ook onmacht over het geweld van Poetin? Maak je je zorgen over de Amerikaanse kernwapens die hier in Nederland liggen? Vind je het onbegrijpelijk hoe vluchtelingen in Ter Apel worden behandeld? Wil je dat de politiek investeert in vreedzame klimaatoplossingen in plaats van nog meer wapens? Dan kan je terecht bij ons: Team Samenleving van PAX. Wij, Godelieve, Laura en Florine zijn de **community mobilizers** van PAX en het aanspreekpunt voor iedereen die zich in Nederland wil inzetten voor vrede.

In 1983 organiseerde PAX (destijds IKV) de grootste demonstratie ooit in Nederland. Voor vrede en tegen kruisraketten. Meer dan 550.000 mensen kwamen in actie. 39 jaar later zijn er nog steeds mensen die zich dagelijks inzetten voor vrede. Als community-mobilizers werken we samen met meer dan 50 PAX-groepen verspreid over het land: de Ambassades van Vrede. De ambassades organiseren bijvoorbeeld dialogen over racisme of lobbyen bij gemeentes over het opvangen van vluchtelingen. Ook vragen ze aandacht voor internationaal vredeswerk. Afgelopen Vredesweek waren er in het hele land meer dan 200 activiteiten. Wil jij je (samen met anderen) ook inzetten voor vrede bij jou in de buurt? Neem dan contact met ons op. We vertellen je graag meer!

PAX en de Ambassades van Vrede bundelen vaak hun krachten. Zo stonden we afgelopen jaar op de Dam tegen de oorlog in Oekraïne en liepen we mee in de landelijke klimaatmars. Behalve bondgenoot van de klimaatbeweging, zijn we ook actief binnen de crises rondom vluchtelingen en rond vrouwenrechten. Als community-mobilizers slaan we de brug tussen activisten in het buitenland, vrouwen die zich in de jaren '80 inzetten voor vrede en de huidige generatie. Doe je ook mee? Sluit je aan bij ons Vredesblok tijdens de Women's March in maart 2023 of help tijdens de bevrijdingsfestivals op 5 mei.

Liever lokaal inzetten voor vrede? Of meehelpen bij het Vredesblok voor de Women March of op een bevrijdingsfestival op 5 mei? Mail ons op: doemee@paxforpeace.nl ♦

Resultaten 2022	4
Terugblik Vredesweek	6
PAX Duif winnaars	8
Investeer in vrede	11
Bedrijven en conflict	12
Ik steun	14

Colofon

PAX Magazine Nummer 4/Winter 2022
PAX staat voor vrede. Samen met mensen in conflictgebieden en kritische burgers in Nederland werken wij aan een menswaardige en vreedzame samenleving, overal in de wereld.
PAX Magazine verschijnt elk kwartaal en wordt toegezonden aan donateurs, sympathisanten en andere geïnteresseerden.
Redactie Janneke Juffermans, Sabine Scharwachter, Mike van Ham
Aan dit nummer werkten mee Dion van den Berg, Laura Bolle, Erin Bijl, Marlou van Campen, Jip van Dort, Eva Gerritse, Florian Handgraaf, Florine Keus, Martje van Nes, Cor Oudes, Margien Timmer, Godelieve de Wijer, Wim Zwijnenburg.
Fotografie o.a. Lize Kraan, Gabriela Hengeveld
Basisvormgeving Ondergrond, Amsterdam
Vormgeving Van Deventer, 's-Gravenzande
Druk Van Deventer, 's-Gravenzande
ISSN 2352-300X

St. Jacobsstraat 12
 3511 BS Utrecht
 Postbus 19318
 3501 DH Utrecht
 Tel: 030 - 233 33 46
achterban@paxvoorvrede.nl
www.paxvoorvrede.nl
 IBAN: NL03TRIO 0390 5150 00

PAX Magazine is beschikbaar in gesproken vorm voor mensen met een leesbeperking bij de Christelijke Bibliotheek voor blinden en slechtzienden. Wilt u een abonnement op dit tijdschrift in een aangepaste leesvorm of wilt u hierover meer informatie? Dan kunt u contact opnemen met de CBB, tel. nr. 0341-565 477, e-mail: klantenservice@cbb.nl

Europees Burgerinitiatief: Stop handel met illegale nederzettingen

Steun het Europees Burgerinitiatief voor een Europees verbod op handel met illegale nederzettingen in bezette gebieden, overal ter wereld! Vóór 20 februari 2023 zijn er

1 miljoen handtekeningen van EU-burgers nodig. Met jouw hulp kunnen we ervoor zorgen dat de Europese Commissie een wetsvoorstel opstelt om illegale handel voorgoed te stoppen. Teken via: paxvoorvrede.nl/stopsettlements

Bundel over 'Hawija' nu verkrijgbaar

In Hawija bundelen auteurs Jip van Dort, Lauren Gould en Marrit Woudwijk reflecties op 'Hawija' - toen in 2015 zeker 85 burgers om het leven kwamen na een 'precisieaanval' door Nederlandse F-16's. Daarmee toont het boek de verwoestende werkelijkheid van onze lange-afstandsoorlogen. Met een bijdrage van Erin Bijl en Wilbert van der Zeijden van het Protection of Civilians-programma van PAX.

PAX 39 jaar tegen de kernwapens

Op 28 oktober 2022 was het precies 39 jaar geleden dat er op initiatief van IKV en Pax Christi een grote demonstratie plaatsvond tegen de plaatsing van kernkoppen in Nederland. Met 550.000 mensen is het nog altijd de grootste demonstratie in Nederland ooit. Nog steeds zet PAX zich in om kernwapens de wereld uit te krijgen. Op

<https://paxvoorvrede.nl/wat-wij-doen/programmas/kernwapens> lees je meer over wat we vandaag de dag doen tegen kernwapens.

Nieuwe directeur Organisatie bij PAX: Martje van Nes stelt zich voor

Als kersverse directeur van PAX woonde ik de Vredesweek bij. Een van mijn hoogtepunten was de uitreiking van de PAX Duif prijzen. Ik was diep geraakt door Mohamedou Ould Slahi, die na 9/11 15 jaar onterecht vast zat in Guantánamo Bay. Sinds zijn vrijlating in 2016 is hij vredesactivist, maar bovendien een ongelooflijk bijzondere man. Vergeving zit diep in zijn haarvaten. Over de hele wereld, op alle niveaus, krijgt hij mensen in beweging. Zelf zei hij over zijn PAX Duif: "Ik heb een boek geschreven dat vele prijzen won, evenals de verfilming ervan, maar dit is een prijs over wie ik ben." Ik werd er stil van en ben dat nog steeds.

Maar de Vredesweek was meer. Ik zag ruimte voor reflectie en inspiratie overall waar onze Ambassades van Vrede activiteiten organiseerden. Met programma's over vredesactivisme, gender en conflict en vrede in Europa trokken we volle zalen in Utrecht. Nu ik al deze mensen heb ontmoet, vind ik dat PAX het nog meer verdient om gezien, gehoord en gesteund te worden. Dat is hard nodig, want we hebben veel te doen, misschien wel meer dan ooit.

Bij PAX werken was een lang gekoesterde wens. Die ontstond toen ik in 2004 en 2006 met Pax Christi op Kerstpelgrimage ging naar Israël en de bezette Palestijnse gebieden. Het voelde alsof ik in een computerspel zat. Met checkpoints en muren waar je overheen wilde, maar niet kon. Ik zag hoe je met respect met elkaar kunt samenleven terwijl je gevangen zit in een complex conflict. Bewonderenswaardig was het geduld van mijn gastgezin bij deze barrières.

We hebben elkaar meer dan ooit hard nodig! Onze lokale partners met wie we ons in conflictgebieden wereldwijd inzetten voor vredesprogramma's, jij als betrokken lid en/of donateur en al die mensen en groepen die zich in Nederland inzetten in en buiten de Vredesweek. Mijn taak is om ervoor te zorgen dat PAX een sterke en gezonde organisatie blijft, zodat we ons fantastische werk kunnen voortzetten. Samen met mijn collega-directeur ga ik mijn uiterste best doen om overall ter wereld verschil te maken! ♦

Wie is Martje van Nes?

Martje heeft meer dan 20 jaar ervaring bij maatschappelijke organisaties. Vóór PAX werkte ze als adjunct-directeur bij Artsen zonder Grenzen. Meest kenmerkende eigenschappen? Energiek, verbindend en koersvast.

PAX in de media

Het werk en de medewerkers van PAX zijn regelmatig in de media te horen en zien. Hieronder vind je een selectie. Op de website van PAX onder 'Nieuws: PAX in de media' kan je alle publicaties in de media terugvinden.

PAX over kernwapens

Naar aanleiding van de hernieuwde nucleaire dreiging vanuit Rusland besprak Cor Oudes in **EditieNL** wat kernwapens eigenlijk zijn en wat de uitspraken van Poetin betekenen voor Nederland en de wereld. Daarnaast was hij op de dag tegen de kernproeven te gast bij **Vroeg!** op **NPO Radio 1**. Hij praatte er over de haalbaarheid van een kernproefvrije wereld.

PAX over Generatie Vrede

Op weg naar de Vredesweek in september waren verschillende PAX-medewerkers in de media te zien en horen. Zo spraken Annemieke van Straalen en Jan Jaap van Oosterzee in verschillende **NPO Radio 5**-programma's over het belang van de Vredesweek. Sabine Scharwachter gaf in het **Financieel Dagblad** een interview over de vredesbeweging anno nu. Dion van den Berg sprak over hetzelfde onderwerp met het **Reformatorisch Dagblad**.

PAX over investeer in vrede

Tijdens de Vredesweek vond de start plaats van de actie Investeer in Vrede. Iedereen kon een Vredesboodschap ondertekenen en daarmee de Tweede Kamer oproepen dat alleen meer geld naar defensie geen duurzame oplossing voor conflict is. Beter is om te kiezen voor investeren in vrede. PAX directeur programma's Miriam Struyk schreef in een opinieartikel in het **Nederlands Dagblad** waarom investeren in vrede van belang is en gaf voorbeelden van hoe dit kan worden gedaan. ♦

PAX Resultaten in 2022

Oorlog en vrede – dat is actueler dan we willen. We werken graag samen met jou aan vredeswerk wereldwijd. Dankzij jouw donaties bereiken we veel. Lees over onze actuele PAX-resultaten van dit jaar, bijvoorbeeld die in Srebrenica, op het gebied van klimaatverandering en binnen de Verenigde Naties.

Door: Marlou van Campen

PAX mijlpaal

Conflict en leefomgeving in 2022

De relatie tussen conflict, milieu en klimaat wordt weinig onderzocht. PAX doet onderzoek naar hoe we mens en milieu beter kunnen beschermen.

Klimaatverandering kan leiden tot extreme droogte, watertekorten en mislukking van oogsten. Dit heeft vaak sociale en politieke spanningen tot gevolg. Oorlog verergert schade aan het milieu en bovendien aan de gezondheid van mensen. Zoals wanneer die worden blootgesteld aan giftige oorlogsresten. PAX documenteert deze gevolgen en werkt aan bescherming van het milieu in samenwerking met VN-organisaties en partners in conflictgebieden. Natuurlijke hulpbronnen zoals water of land zijn een middel voor vredesopbouw. Door toenemende schaarste zijn samenwerking en het delen van deze bronnen noodzakelijk om spanningen te voorkomen.

Wim Zwijnenburg, projectleider Ontwapening bij PAX over conflict en leefomgeving:

“Als mensen denken aan oorlog, dan associëren ze dit vaak met de directe humanitaire gevolgen. Het leed van dood en verderf. Minder bekend zijn gevolgen van conflicten op onze leefomgeving en hoe dat de levens van mensen soms generaties lang

beïnvloedt. Denk aan acute blootstelling aan giftige stoffen door het bombarderen van fabrieken en olieraffinaderijen, maar ook aan grootschalige ontbossing door gebrek aan gas en benzine of watervervuiling door het ongecontroleerd dumpen van afval, wat weer kan leiden tot het verspreiden van ziektes.”

Wat deed PAX in 2022?

- We monitoren actief de gevolgen van het conflict in Oekraïne. Dat doen we met open bronnenonderzoek en satellietanalyse van diverse doelwitten waarbij schade aan de leefomgeving en ecosystemen kan ontstaan. We delen de gegevens met de Verenigde Naties en humanitaire organisaties.
- We zetten binnen de Veiligheidsraad de relatie tussen bescherming van burgers en bescherming van het milieu op de politieke agenda.
- In Jemen leidde het werk van PAX tot onderzoek en opruimen van lekkende olietankers in de haven van de stad Aden.
- We geven journalisten die klimaatverandering en conflict in het Midden-Oosten onderzoeken regelmatig achtergrondinformatie en contextanalyse.

Wim Zwijnenburg

Tienduizenden zelfgemaakte olieraffinaderijtjes in Noordoost-Syrië leidden tot lokale vervuiling en blootstelling van burgers aan giftige stoffen

Dion van den Berg

Foto: Lize Kraan

PAX mijlpaal

Europa en Oekraïne

Dion van den Berg, vredeswerker sinds 1979:

“Helaas, de tijd heelt niet alle wonden. In Bosnië-Herzegovina bijvoorbeeld, gaat het beduidend slechter dan tien jaar geleden. De eenheid van het land wordt bedreigd door nationalistische politiek van de Bosnische Serviërs en de Bosnische Kroaten. De retoriek van de oorlog van dertig jaar geleden is nog steeds sterk. Oorlogsmisdaden gepleegd door de eigen groep worden niet erkend. Verheerlijking van oorlogsmisdadigers is aan de orde van de dag.

PAX staat pal voor erkenning van de waarheid, onder andere in de samenwerking met de verenigingen van overlevenden van de genocide van Srebrenica en het Herinneringscentrum in Srebrenica. Met steun van tal van Europese archieven, musea en herinneringscentra werkten we aan de ontwikkeling van een professioneel archief in het Herinneringscentrum. De archiefstaf in Srebrenica kon daardoor gebruik maken van expertise uit Kamp Westerbork, Kamp Amersfoort, het Internationale Instituut voor Sociale Geschiedenis en het Nederlands Instituut voor Militaire Historie. In december was er een internationale expertmeeting, waar naast diverse Nederlandse en Duitse archieven ook het museum Auschwitz-Birkenau aan deelnam. We blijven bouwen aan een sterk internationaal netwerk dat opkomt voor erkenning van de waarheid over de oorlog in Bosnië!”

Wat deed PAX in 2022?

Sinds de inval van Rusland vergroten we onze inzet in Oekraïne. Onder andere door het opleiden van meer Peace Engineers, het monitoren van de impact van de oorlog en het (inter)nationaal onder de aandacht brengen van de verhalen van Oekraïners. Maar ook door Russische vredesactivisten te ondersteunen in het geweldloos verzet in hun land. We werken met lokale partners op kerkelijk gebied aan randvoorwaarden voor vrede en dialoog. We konden onder andere dankzij samenwerking met de Samenwerkende Hulporganisaties (SHO, giro 555) onze activiteiten uitbreiden.

PAX mijlpaal

Werken aan betere burgerbescherming door de VN

Erin Bijl, senior projectmedewerker Bescherming van burgers:

“We kennen allemaal het karakteristieke beeld van de ‘blauwhelmen’: VN-soldaten die in conflictgebieden de vrede moeten bewaken of herstellen. Wereldwijd is de VN in 12 landen actief met een vredesmissie. Toch komen deze peacekeepers soms slecht in het nieuws, omdat ze bijvoorbeeld zelf – vaak onbedoeld – burgerslachtoffers veroorzaken. Diverse VN-missies kregen daarom in hun mandaten de opdracht om burgerleed door eigen handelen te monitoren, rapporteren en zoveel mogelijk te voorkomen. De afstand tussen het mandaat en de praktijk is echter nog groot.”

Wat deed PAX in 2022?

- Van 12-14 september 2022 was het PAX Burgerbescherming-team in Oeganda. In gesprek met VN-militairen, VN-beleidsmakers en diverse experts werd besproken hoe burgerleed zoveel mogelijk kan worden voorkomen.
- Ook heeft PAX de dialoog voortgezet met het ministerie van Defensie voor beter beleid t.o.v. burgerslachtoffers door Nederlands militair handelen. Met resultaat: in april kondigde minister Ollongren een 'stappenplan burgerslachtoffers' aan.
- Het PAX Burgerbescherming-team maakt onderdeel uit van een Amerikaanse werkgroep van maatschappelijke organisaties die nauw betrokken zijn bij grote aankomende wijzigingen in het VS-beleid t.o.v. burgerslachtoffers. Ambities hierin werden onlangs door het Department of Defense gedeeld.
- In april lanceerde PAX, in samenwerking met Al-Ghad en Utrecht Universiteit, haar rapport over de langetermijnpact van de Nederlandse luchtaanval op Hawija in een uitverkocht De Balie.
- Gedurende 2022 heeft het PAX Burgerbescherming-team aan diverse trainingen met militaire instituten, de VN en de NAVO bijgedragen op het vlak van burgerbescherming en heeft het meerdere publicaties uitgebracht. ♦

Erin Bijl

Foto: Lize Kraan

Banknummer voor donaties: NL03 TRIO 0390 5150 00

Vrede in Europa

Tijdens Vrede in Europa luisterden we naar een inspirerende voordracht over de toekomst van vrede in Europa door Dion van den Berg, die ook het Vredesweekessay van 2022 schreef. BUI1-partijleider Sylvana Simons, Hoofd Public Affairs van PAX Jan Jaap van Oosterzee en Srebrenica-overlevende Alma Mustafić bespraken onder leiding van moderator Mirthe Frese een aantal actuele politieke vraagstukken: hoe staan Defensie-uitgaven in verhouding met vredeswerk? Hoe moet Europa omgaan met een eventueel EU-lidmaatschap van Oekraïne? En wat is de rol van Europa in de missie voor vrede? De Oekraïens-Nederlandse zangeres Katie Koss betoverde ons met haar stem en spoken word-artiest Daniëlle Zawadi inspireerde ons met haar unieke voordracht.

Foto: Lize Kraan

Blik met ons terug op de Vredesweek 2022!

Van 17 t/m 25 september vond dit jaar de Vredesweek plaats. Tijdens de Vredesweek kwamen talloze burgers als één verenigde 'Generatie Vrede' in actie! In TivoliVredenburg in Utrecht organiseerde PAX een reeks programma's rondom vrede, waarin we op zoek gingen naar antwoorden op de vragen: wat is de toekomst van vrede in Europa? Hoe mobiliseren we de activisten van nu voor vrede? Is vrede mogelijk in een genderongelijke wereld? In heel Nederland zetten Ambassades van Vrede, kerken en andere lokale groepen vredesactiviteiten op touw: van een benefietconcert voor Oekraïne in Apeldoorn tot het delen en leren van vluchtverhalen in Vlissingen. Blik je met ons mee terug op de Vredesweek 2022?

Foto: Lize Kraan

Generatie Vrede

Onder leiding van de enthousiaste moderator Eva Eikhout ging het programma Generatie Vrede geheel over vredesactivisme anno nu. PAX-programmadirecteur Miriam Struyk sprak met de 22-jarige activist Sander van der Kraan over de toekomst van de vredesbeweging. De activistische rap van Benjamin Fro en de prachtige protestlieders van Karima en Shishani wisten ons diep te raken. Met de uitreiking van de PAX Duif 2022 aan Mohamedou Ould Slahi, Chihiro Geuzebroek, Stem op een Vrouw, Shadow Game en Mwatana for Human Rights zetten we vijf bijzondere voorbeelden van vredeswerk in het zonnetje. Lees meer over hun verhalen op pagina 8.

The Revolution is Female

Tijdens The Revolution is Female onderzochten we hoe traditionele gendernormen bepalen wie in de maatschappij wel of géén macht toebedeeld krijgen. Met Reel Muaz uit Soedan en Yasmine Falah Hassan uit Irak spraken we over feministisch activisme in de praktijk. Nanoah Struik, Devika Partiman en Rikkert van Huisstede bespraken de rol die gender overal speelt. Van de huiselijke sfeer tot aan de politieke arena. De performance door Rikkert, de spoken word van Zaïre Krieger en de zang van GINGE stelden gendernormen op artistieke wijze aan de kaak. Hasna El Maroudi presenteerde het gehele programma.

Foto: Lize Kraan

Dit was de Vredesweek 2022!

Foto: Lize Kraan

Nacht van de Vrede

Tijdens de eerste editie van de Nacht van de Vrede rolden bezoekers van The Revolution is Female in TivoliVredenburg zo door naar andere vredesactiviteiten in Utrecht. Bij Springhaver voerden we een bijzonder gesprek met Mohamedou Ould Slahi na het bekijken van The Mauritanian - de verfilming van zijn leven. Frietwinkel DAPP vulde onze magen met een overheerlijk Frietje Vrede. Bij de Zwarte Jongens verzorgde De Voorkamer een muzikaal programma met hun project Culture Shock, dat muzikanten van verschillende culturele achtergronden bij elkaar brengt. Met Utrecht in Dialoog bij Kargadoor gingen we in gesprek over onze eigen machtspositie.

Vredesweek-lezing in de Domkerk

Tijdens de Vredesweeklezing in de Domkerk hield Mpho Andrea Tutu van Furth, activist en dochter van Desmond Tutu, een lezing over vredesactivisme. Ze spoorde de aanwezigen aan om bij zichzelf te beginnen en na te denken over vrede: "What is peace? And why do we want it?".

Foto: Lize Kraan

Foto: Lize Kraan

Walk of Peace in Den Haag

Met een grote stroming wandelaars liepen we vanaf het Vredespaleis naar het Zuiderpark in Den Haag. De route stond in teken van samen oplopen voor vrede, maar deze Walk of Peace was méér dan alleen wandelen: we legden zonnebloemen neer bij de Oekraïense ambassade, dansten met de band Orchestre Partout en zongen samen in het Zuiderpark.

PAX Lokaal

Tijdens de Vredesweek vonden er meer dan 200 activiteiten door het hele land plaats. De Ambassades van Vrede organiseerden de gehele week diverse activiteiten. Aanwezigen konden genieten van lezingen, debatten, filmavonden, muziekconcerten en nog veel meer soorten evenementen rondom het thema 'Generatie Vrede'. De Vredesweek startte dit jaar met een gezamenlijke actie: de stiltekring. Op zaterdag 17 september stonden meer dan 25 kringen door het hele land stil bij conflicten in de wereld. Na dit officiële startsein barstte het overal los met vele diverse, leerzame en leuke activiteiten. Samen, door heel Nederland werden er stappen gemaakt voor Vrede.

Op 21 september werden de PAX duiven van 2022 uitgereikt. Ook dit jaar weer aan inspirerende en vaak dappere winnaars. "Deze prijs is een erkenning dat ons werk echt gezien wordt."

Door: Janneke Juffermans

PAX Duif winnaars 2022.

Foto: Lize Kraan

Mohamedou Ould Slahi

'Je hoeft niet hersteld te zijn van trauma om je actief voor vrede in te zetten'

Een van de PAX Duiven dit jaar was voor Mohamedou Ould Slahi. Zonder aanklacht, bewijs of proces zat hij ruim 15 jaar vast in het beruchte Guantánamo Bay, op verdenking van betrokkenheid bij de aanslagen van 11 september 2001. Hij werd er hevig gemarteld. Al tijdens zijn gevangenschap schreef hij *Guantánamo Diary* (2015), in 2021 verfilmd als *The Mauritanian*. Sinds zijn vrijlating in 2016 weet Mohamedou velen te raken met zijn persoonlijke verhaal én zijn boodschap van vrijheid en vergeving. Hij is *writer-in-residence* bij het Groningse Club Guy & Roni en het Noord Nederlands Toneel en curator bij De Balie Amsterdam. "Ik ben in de zevende hemel met de prijs!"

"Het moeilijkste moment in Guantánamo was toen ze me kwamen vertellen dat mijn moeder overleden was. De pijn die ik in mijn hart voelde is onbeschrijflijk. Ik zie haar nog staan bidden, met haar kralensnoer in haar handen. Zo zag ik haar steeds kleiner worden, terwijl ik werd weggevoerd in een busje.

Elke dag nog voel ik de traumatische gevolgen van de martelingen. Om door die pijn heen te komen, moet ik vrede hebben in mijn hart. Wat helpt is dat ik weet dat

ik nu al goed genoeg ben. Het trauma beïnvloedt me, maar het is niet nodig om alles verwerkt te hebben voor ik me voor vrede kan inzetten. En vrede is kwetsbaar. Vroeger dacht ik dat met democratie vrede voor altijd gewaarborgd zou zijn. Maar ook democratie is kwetsbaar. De Tweede Wereldoorlog en de situatie met Oekraïne tonen dat ook democratische landen zo in een oorlog kunnen belanden. Nu werk ik samen met debatcentrum De Balie en als *writer-in-residence* aan

voorstellingen over vrede. Nederland is een praktisch land en nuchter land. Inmiddels heb ik hier mijn thuis gevonden. Nederland doet me aan mijn moeder denken. Ze voedde in haar eentje twaalf kinderen op en was ook zeer praktisch.

Ik ben ontzettend blij met de prijs. Mijn strijd heeft gehoor gevonden."

Foto: Martijn Halie

Ali Jameel, Mwatana for Human Rights

'De mensen in Jemen mogen niet vergeten worden'

Mwatana for Human Rights is een onafhankelijke Jemenitische mensenrechtenorganisatie en partner van PAX. Mwatana houdt zich onder andere bezig met het documenteren van mensenrechtenschendingen door alle strijdende partijen in Jemen. Dit draagt bij aan een afname van geweld en dus ook slachtoffers.

"Helaas dreigt wat er in Jemen gebeurt van de agenda van de internationale politiek te verdwijnen. Ook in de media wordt er nauwelijks over geschreven. Deze prijs steunt ons in ons werk, het is een erkenning dat ons werk wordt opgemerkt en Jemen niet helemaal wordt vergeten.

Mwatana documenteert mensenrechtenschendingen in heel Jemen en door alle vechtende partijen, zoals de overheid en gewapende groeperingen.

Ook geven we juridisch advies aan slachtoffers, bijvoorbeeld aan families van

mensen die verdwenen zijn. Daarnaast lobbyen we in de Mensenrechtenraad, de Veiligheidsraad en de Algemene ledenvergadering van de Verenigde Naties.

Verder proberen we druk uit te oefenen op fabrieken, zodat deze stoppen met wapens leveren aan Jemen. Zo was er een rechtszaak in Rome en één in Parijs.

Bovendien wijzen we mensen in Jemen op hun rechten, zodat ze voor zichzelf kunnen opkomen. We hebben nog een lange weg te gaan, maar prijzen als deze geven ons hoop op een betere toekomst voor Jemen."

Chihiro Geuzebroek

'Ik geloof erg in de kracht van het samen doen'

Chihiro Geuzebroek is een intersectionele klimaatactivist die zich op veel verschillende manieren inzet voor dekoloniale klimaatrechtvaardigheid. Zo geeft zij trainingen en lezingen, schrijft ze stukken, maakte zij de documentaire *Radical Friends* en richtte zij samen met vier anderen de dekoloniale organisatie *Stichting Aralez* op.

"De klimaatcrisis is symptoom van een groter probleem, van scheefgroei. Het is een gevolg van kapitalisme. Het kapitalisme is gebaseerd op steeds meer kapitaal verkrijgen, een expansiemodel. Die expansie, het veroveren en toe-eigenen, begon al bij het kolonialisme. Juist de Inheemse volkeren, degenen die als gevolg van het kolonialisme verdrukt zijn, zijn ook de mensen die de natuur het beste beschermen. Zij mogen echter nauwelijks meebeslissen in de oplossingen voor de klimaatcrisis.

Sinds 2009 ben ik bezig met bewegingen te bouwen in Nederland. Ik ben bijvoorbeeld trainer op het gebied van klimaatactivisme en kolonialisme. Ik werkte met diverse musea samen, zoals het Stedelijk Museum en het museum in Arnhem: steeds meer musea erkennen inmiddels dat de

klimaatcrisis ook een koloniale crisis is. Ook geef ik gastlessen bij ngo's om hen op deze machtsverhoudingen te wijzen. Net als bij culturele instellingen, universiteiten en kunstopleidingen.

Ik geloof echt in de kracht van het collectief. In die van relaties. Tussen mensen onderling en tussen mensen en hun land, hun natuurlijke omgeving. De PAX Duif ontvangen vond ik enerzijds fantastisch. Goed om te voelen dat het maatschappelijk draagvlak toeneemt voor ons werk en onze visie. Tegelijkertijd voel ik me soms wat ongemakkelijk met de spotlight op mij als individu. Als bruggenbouwer heb ik me wel vaak alleen of een outsider gevoeld. Maar het is niet anders: mijn positie is soms heel individueel omdat ik bruggenmaker ben. Het is super spannend om nu steeds meer organisaties te begeleiden in dekoloniale rechtvaardigheid en de impact ervan te zien."

Devia Partiman, Stem op een Vrouw 'Een gelijke politieke vertegenwoordiging van mannen en vrouwen is essentieel voor vrede'

Stem op een Vrouw zet zich in voor een representatief politiek bestel en daarmee een gelijkwaardige democratie. Dat doet zij door campagne te voeren zodat vrouwen die buiten het gepeilde aantal zetels van hun partij vallen genoeg voorkeursstemmen ontvangen. Maar Stem op een Vrouw werkt ook via mentorprogramma's, trainingen en evenementen voor vrouwelijke aspiranten en politici.

"Al zo lang als onze democratie bestaat is er sprake van een meerderheid (of overschot) van mannen in alle politieke organen. Gemiddeld is slechts zo'n dertig procent van alle politici vrouw. Ik heb een tijd gedacht

dat ik daar niets aan kon doen, tot ik in 2016 in Suriname - waar mijn familie vandaan komt - een folder zag liggen in een museum. Daar stond op: Kies bewust, Stem op een Vrouw. Het was een campagne uit 1996 door Surinaamse vrouwen om kiezers op te roepen om de slechte representatie van vrouwen met hun stem te helpen oplossen. Een goed idee, wat ertoe leidde dat ik in Nederland het initiatief nam om dit ook te gaan doen. We bestaan nu vijf jaar en zorgen - vooral via social media - dat meer mensen slim op vrouwen stemmen; niet zomaar op de eerste vrouw op de lijst, maar lager, op de kandidaten die dat echt nodig hebben. We bieden daarnaast ook training en mentorschap voor kandidaten en organiseren events. Mede

door ons werk zijn er de afgelopen jaren honderden vrouwen extra met voorkeursstemmen verkozen, van gemeenteraad tot Tweede Kamer. Dat is heel bijzonder!

Vooral de berichten van vrouwen zelf die mede door ons werk verkozen zijn, maken me blij. En de PAX Duif is een extra erkenning! Ik was ergens verrast toen we hoorden dat we deze prijs kregen. Maar ook blij dat gezien wordt dat het vergroten van de zeggenschap van vrouwen bijdraagt aan vrede. Dat weten we ook van vredesonderhandelingen; die zijn bewezen effectiever en duurzamer als er voldoende vrouwen aan tafel zitten. Het perspectief van vrouwen is essentieel voor duurzame vrede."

Eefje Blankevoort en Els van Driel, Shadow Game

'De gevluchte jongeren vertellen met de film zelf hun verhaal'

In de documentaire Shadow Game volgen regisseurs Eefje Blankevoort en Els van Driel negen tieners uit onder meer Afghanistan, Syrië en Soedan die alleen op de vlucht bescherming zoeken in Europa. Voor de documentaire en het bijbehorende transmedia-project wonnen de jongeren en de regisseurs een PAX Duif.

"We vonden het heel mooi om deze prijs te krijgen, maar vooral voor de jongens uit de film zelf was het heel bijzonder. Ze worden gezien als experts, als ambassadeurs voor de zaak van alleenstaande minderjarige vluchtelingen. Deze jongeren zijn de meest kwetsbare groep vluchtelingen. We waren veel van hen al tijdens eerder werk in vluchtelingenkampen tegengekomen. Door met ze in gesprek te gaan zonder camera konden we vragen of ze hun verhaal wilden

delen en of we dat mochten vastleggen. Veel jongeren lopen met die behoefte rond, en filmen zelf al. Anders gaat niemand geloven dat dit echt gebeurt met mij, denken ze. Ze maakten de film samen met ons en werden bovendien ambassadeur van hun eigen verhaal. In juni vertelden zij over hun vlucht in het Europees Parlement en in de Raad van Europa. Dat ze daar in het hart van Europa overbrachten wat zij hebben meegemaakt was echt ongelooflijk!

Ondanks alle mensenrechtenverdragen zoals het Kinderrechtenverdrag en het Vluchtelingenverdrag, zijn deze kinderen jarenlang aan onze Europese grenzen tegengehouden, met toestemming van diezelfde EU in elkaar geslagen. Ze slapen onderweg onder bruggen, in bossen, in overvolle kampen waar ze veel risico lopen. 'Wij hebben het gehaald, maar er zitten nog heel veel kinderen vast aan de grenzen van Europa. Bescherm hen!' drukten de jongeren de Europarlementariërs en leden van de Europese Commissie op het hart. Veel mensen waren geraakt. We hopen dat de film het bewijs is dat het echt gebeurt. Het is nu aan de politiek om daar iets aan te doen."

Shadow Game is te zien via Pathé Thuis en de korte versie via NPO. Op de site shadowgame.eu kun je enkele vervolgfيلمs kijken en het project volgen. ♦

Investeer in vrede!

Het begin 2022 aangetreden kabinet-Rutte IV had zich al voorgenomen om jaarlijks drie miljard euro extra te investeren in Defensie. Onder druk van de oorlog in Oekraïne werd kort daarna besloten daar nog eens twee miljard bovenop te doen. De aankomende drie jaar wordt daarom vijftien miljard extra in de krijgsmacht geïnvesteerd; een historisch hoge toename die we niet meer gezien hebben sinds het einde van de Koude Oorlog.

Door: Jip van Dort

In twee opiniestukken – één in april in Trouw van Anna Timmerman en één in september in het Nederlands Dagblad van Miriam Struyk – reageert PAX hierop. We schrijven dat toegenomen zorgen vanwege de Russische agressie weliswaar begrijpelijk zijn, maar het desondanks toch belangrijk is niet te veel te handelen naar de waan van de dag.

Wederopbouw is ook nu al belangrijk in Oekraïne

Eenzijdige investeringen in Defensie noemen we een te simpele reflex. Wat we in beide stukken vooral hekelen, is dat de talrijke pleidooien voor extra geld voor de krijgsmacht vaak op zichzelf staan en niet begeleid worden door even luide oproepen om juist nú werk te maken van vrede. Nederland moet juist óók investeren in de instrumenten van vrede, is onze boodschap.

Suggesties die we in beide artikelen aanreiken zijn divers. Van meer steun

aan Oekraïne en het prioriteit geven aan wederopbouw in het kapotgeschoten land tot verdere versterking van vredesopbouw, de rechtsstaat, diplomatie, dialoog, maar ook inclusieve veiligheidsstructuren. Nadrukkelijk is er ook de oproep om andere oorlogen niet te ‘vergeten’, zoals die in Jemen, waar honderdduizenden zijn gedood. Ook hier moet Nederland aandacht voor hebben, bijvoorbeeld door extra in te zetten op het tegengaan van straffeloosheid. Dat kan door hiertoe een nieuw initiatief te nemen in de VN.

Internationale verdragen worden opgezegd

Bovendien hebben we in de opiniestukken aandacht voor het Midden-Oosten. In Palestina bijvoorbeeld moet het maatschappelijk middenveld nadrukkelijker verdedigd worden omdat de bewegingsruimte van de Palestijnen door antidemocratische ontwikkelingen in Israël in de knel komt. Daarnaast vragen

we aandacht voor wapenbeheersing. Dit is van belang omdat afgelopen jaren internationale verdragen zijn opgezegd of uitgehold, met name door de VS, terwijl het essentieel is dat staten met elkaar normen en regels afspreken en contact onderhouden, al helemaal in de huidige, moeilijke tijden waarin spanningen hoog oplopen. Een nieuwe wapenwedloop moet voorkomen worden.

Tijdens onze jaarlijkse Vredesweek in september koppelden we deze roep om vredesinvesteringen aan een kaartenactie. Honderden deelnemers aan de vele activiteiten van de Vredesweek – en anderen online – ondertekenden de oproep dat alleen meer geld naar Defensie geen duurzame oplossing voor conflict is. Deze kaarten, met daarop de tekst **Kies voor investeren in vrede**, zijn aangeboden aan de Tweede Kamer, waar we hopen dat onze boodschap goed gehoord wordt. ♦

De rol van bedrijven in conflicten

Bedrijven die opereren in of zaken doen rond conflictgebieden moeten zich ervan verzekeren dat zij conflicten niet aanjagen. Internationale afspraken verplichten hen daartoe, maar die worden in de praktijk slecht nageleefd. PAX pleit voor wet- en regelgeving die burgers in conflictgebieden beschermt tegen schadelijke beslissingen van bedrijven. Om dat te bereiken spreken we zowel met overheden als met ondernemingen. We helpen slachtoffers van bedrijven als Lundin om hun recht te halen en oefenen druk uit op wapenfabrikanten om zich aan internationale normen te houden. Een overzicht.

Door: Cor Oudes

De kwalijke opstelling van Lundin

In 1997, midden in de Soedanese burgeroorlog, sloot het Zweedse bedrijf Lundin een contract met de regering van Soedan om olie te winnen in een gebied waar de regering weinig invloed had op de bevolking. Er volgde een jarenlange strijd tussen de regering en de mensen die er woonden om de controle van Lundin's olievelden. Tenminste 160.000 mensen werden door het leger en milities gewelddadig van hun land verdreven en duizenden kwamen om. Lundin verkocht in 2003 zijn belang met forse winst, zonder zich nog om de slachtoffers van de burgeroorlog te bekommeren. Vanaf 2007 zet PAX zich in om Lundin en zijn partners OMV en Petronas Lundin verantwoordelijk te laten nemen voor hun rol in de Soedanese burgeroorlog.

Geen winst uit foute wapens

Clustermunitie is zeer schadelijk voor burgers in conflictgebieden. In een aantal conflictgebieden waar PAX werkt is

clustermunitie gebruikt. In 2003 sloot PAX zich aan bij de internationale Campagne tegen Clustermunitie. Binnen die coalitie onderzocht PAX sinds 2009 welke banken, verzekeraars en pensioenfondsen investeren in de fabrikanten van clustermunitie. Met succes: investeren in clustermunitie is inmiddels 'not done' en in Nederland zelfs bij wet verboden.

In het jaarlijkse Don't Bank on the Bomb onderzoek dat PAX met de Internationale Campagne voor de Afschaffing van Kernwapens (ICAN) maakt, laten we zien welke banken, verzekeraars en pensioenfondsen investeren in kernwapens. Mede dankzij het werk van PAX sluiten 101 verzekeraars, banken en pensioenfondsen kernwapenproducenten beperkt of geheel uit. Dat zijn er 47 meer dan voor het verdrag tot stand kwam. Hier zitten ook Nederlandse instellingen tussen, zoals ASR en Triodos. Voor financiële instellingen is het VN-kernwapenverbod een belangrijk argument om deze wapens uit te sluiten. Alejandra Muñoz van PAX leidt het

Foto: Steven Snoep

onderzoek: "Onze bevindingen laten duidelijk zien dat steeds meer financiële instellingen hun verantwoordelijk nemen in het streven naar een wereld zonder deze massavernietigingswapens."

De onderzoeken van PAX naar de rol van de financiële sector in het investeren in foute wapenproducenten richten zich ook op wapenhandel. Alle grote wapenbedrijven van welke dat is na te gaan leveren wapens aan dictators en mensenrechtenschenders. Het risico is groot dat deze wapens tegen burgers worden gebruikt. Cor Oudes (PAX) leidt het onderzoek naar investeringen in deze wapenbedrijven: "Door ons onderzoek erkennen steeds meer banken en beleggers dat wapenhandel een risico is. PAX helpt hen om stevig beleid op dit onderwerp te ontwikkelen en uit te voeren."

Hefboom

PAX gebruikt de financiële sector als hefboom: een appèl aan wapenbedrijven zelf levert weinig op. Die tactiek gebruiken we ook bij kernwapens, wapenhandel

en bedrijven die betrokken zijn bij mensenrechtenschendingen. Zoals bedrijven die zakendoen in de door Israël illegaal bezette gebieden in Palestina. Via de financiers van deze bedrijven creëren we druk op de bedrijven om hun activiteiten in de illegaal bezette gebieden te staken. De macht van banken en aandeelhouders is groot, die willen we inzetten voor burgers in conflictgebieden.

Grondstoffen winnen is extra risicovol in conflictgebieden

PAX richt zich niet alleen op wapenbedrijven. Bedrijven die bijvoorbeeld olie, gas of kolen winnen gebruiken daarvoor vaak land waar families en gemeenschappen al eeuwenlang wonen en werken. Als de lokale overheid hen niet goed beschermt, verliezen zij gemakkelijk hun land. In conflictgebieden is dat risico extra groot. PAX ondersteunt al sinds 2013 slachtoffergemeenschappen in de mijnbouwregio van Cesar, in Noord-Colombia. Onze partners daar verloren familieleden toen tijdens de

burgeroorlog paramilitaire groeperingen gemeenschappen van hun land joegen. Internationale mijnbouwbedrijven Glencore en Drummond openden vervolgens een grote kolenmijn op dat land. PAX is al jaren in gesprek met deze bedrijven, met hun financiers en met Europese energiebedrijven die de kolen kopen. Joris van de Sandt leidt het werk van PAX in Colombia: "Glencore en Drummond moeten met de slachtoffers in dialoog om tot waarheid, reparatie en verzoening te komen."

Druk en dialoog

PAX richt zich dus op wapenbedrijven, mijnbouwbedrijven en hun financiers. De strategie die PAX gebruikt noemen wij 'druk en dialoog'. PAX voert campagne tegen bepaald gedrag van bedrijven en financiële instellingen, maar gaan ook met hen in gesprek. Zo maakt PAX met onder andere Oxfam Novib, Milieudefensie en Amnesty de Eerlijke Geldwijzer. Daarin informeren we consumenten welke bedrijven door hun bank, verzekeraar of pensioenfonds gefinancierd wordt. Dat vinden niet alle financiële instellingen prettig. Tegelijk gaan we met hen in gesprek, bijvoorbeeld in de IMVO-convenanten. Daarin hebben de overheid, financiële instellingen en organisaties als PAX afspraken gemaakt over verantwoord beleggen. Eva Gerritse vertegenwoordigt PAX binnen de convenanten: "De combinatie van druk en dialoog is niet altijd makkelijk, maar werkt wel: we merken dat financiële instellingen juist vragen hebben over de onderwerpen die we in campagnes aansnijden."

2023: wetgeving

Tegen twee topmensen van Lundin loopt inmiddels een strafzaak in Zweden. Vrede en verzoening zijn pas mogelijk als er recht is gedaan en mensen genoegdoening hebben gekregen. De rechtszaak tegen Lundin is van belang om te tonen dat ook ondernemingen niet meer kunnen weggelaten worden met het profiteren van internationale misdrijven. Recent zijn ook overheden zich ervoor gaan inzetten dat bedrijven fatsoenlijk zakendoen. In Europa bestaat sinds 2017 wetgeving die bedrijven verplicht geen 'conflictmineralen' te gebruiken, en momenteel behandelt de Europese Unie een wetsvoorstel dat afdwingt dat bedrijven onderzoeken of zij, hun toeleveranciers of hun klanten, betrokken zijn bij mensenrechtenschendingen. PAX is voorstander van deze wetgeving en vindt dat die scherper moet. Zo moet wetgeving bedrijven verplichten in conflictgebieden extra zorgvuldig te werk te gaan. In Nederland ligt een initiatiefwet klaar, die de regering momenteel verder uitwerkt. En ook jij kunt iets doen: kies bijvoorbeeld voor een bank, verzekeraar en aanbieder van elektriciteit die verantwoord onderneemt. Té vaak jagen bedrijven bewust of onbewust conflict aan. Dat moet stoppen. ♦

Predikant Wim de Jong (1964)

'Ik ben een pelgrim'

Van stuurman op de grote handelsvaart naar predikant.

Een klein rietgedekt boerderijtje met koeien in de stal en kippen in de tuin. Woont hier de dominee? Het bordje 'pace et bene' (vrede en goeds) naast de deur geeft me zekerheid. Op bezoek bij dominee Wim de Jong in Markelo : "Er zit zoveel moois in de samenleving, daar word je blij van."

Tekst: Marlou van Campen

Wim verlaat na 11 jaar de gemeente Goor om te gaan werken als predikant bij de Protestantse gemeente Deventer. Als afscheidscadeau van de gemeente Goor vroeg hij aan gemeenteleden een bijdrage voor PAX. PAX ontving het prachtige bedrag van €2500,-. Wat drijft Wim?

De kerk is niet voor de zondag alleen

"Ik ben geboren in Scheveningen. Na de middelbare school ging ik naar de Hogere Zeevaartschool in Amsterdam en vaarde ik als stuurman met de grote handelsvaart om de wereld. Het onderweg zijn, het vele contact met mensen in de havens, de enorme cultuurverschillen wereldwijd intrigeerden me. Havenbuurten zijn meestal de armste buurten. Ik zag grote verschillen tussen rijk en arm. En armoede en apartheid in Zuid-Afrika.

Aan wal werd ik opgeroepen voor de marine, maar dat wilde ik niet. In die tijd speelden de kruisrakenddiscussies. Mijn vervangende dienstplicht deed ik bij het landelijk

bureau gereformeerde kerken, waar ik in contact kwam met de kerken in Zuid-Afrika. Daar was veel van de verboden anti-apartheidsbewegingen ondergebracht. In Zuid-Afrika zag ik dat de kerk niet iets was voor de zondag alleen, het ging over het hele leven.

Op de rand van kerk en samenleving

Er waren grote ontwikkelingen, zoals toen Beyers Naudé zich als eerste witte Zuid-Afrikaanse predikant tegen de apartheid keerde. Ik heb sindsdien altijd op de rand van kerk en samenleving gewerkt.

Voor de kerken in Brabant en Limburg, organiseerde ik bijvoorbeeld

uitwisselingen voor jongeren. Vanuit Nederland naar Zimbabwe en Namibië en vice versa.

In de jaren '90 studeerde ik Theologie in Utrecht. Ik werd geïnspireerd door de presentietheorie van Andries Baart. Het

'Kerk zijn gaat niet over zondag, het gaat over het hele leven'

uitgangspunt is: je kunt er niet vóór iemand zijn, als je niet mét hem of haar bent. Het gaat om verbinding. Zo begonnen we in de oude wijken van Den Bosch een snackbar, gewoonweg om in de wijk te zijn.

Ik werkte als dominee in Halle, een agrarische gemeente. Samen zijn ging ook over samen wérken op de boerderij. Want ik ben geen dominee die alleen in de kerk wil staan. Het gaat ook niet over één manier. Zo is bijvoorbeeld niet iedereen een prater. Een braderie of een bockbierfestival kan meer aanspreken dan een dienst of gesprek. Het is belangrijk om erbij te zijn, een netwerk op te bouwen, samen te eten. In Halle hadden we contacten met kerken in Roemenië, waarin vooral ontmoeting centraal stond.

Naast presentie speelt 'exposure' in mijn werk een belangrijke rol. Je moet je laten zien. De Kerk heeft contacten in de hele samenleving. Zo organiseerden we in Goor de braderie 'Kleurrijk in de hof', een

Check Wim's actie

<https://kominactie.paxvoorvrede.nl/actie/domineewimdejong>

'Er wordt veel te weinig gekookt en gegeten in de kerk'

jaarlijks evenement, waar de lokale volksdansgroep naast de Ethiopische dansers staat.

Pelgrimstochten en persoonlijke ontmoetingen

Vorig jaar ben ik met mijn partner in 3 maanden naar Assisi gelopen, we zijn pelgrims. Binnenkort word ik predikant in Deventer voor Kerk & Samenleving. Een kerk waar ook cultureel mooie dingen gebeuren. Een bokbierfestival, cultuur, dans. Er moet veel meer gekookt en gegeten worden in de kerk! Een beweging richting de samenleving, dat is de toekomst van de kerk. Er zit zoveel moois in de samenleving, daar word je blij van.

Mijn afscheid was prachtig, het danste. Ik ben dankbaar voor wat ik hier mocht doen. Nu kijk ik uit naar samenwerken in een team in Deventer.

Ik steun PAX vol overtuiging. Er gaan nu miljarden naar wapens. Maar er moet geïnvesteerd worden in projecten voor verbinding en vrede. Zelf ga ik jaarlijks naar een studieconferentie in Roemenië. Die contacten heb ik gekregen tijdens wandeltochten door Europa. Met de tent op mijn rug, bij iedereen mogen we de tent in de tuin zetten. Persoonlijke ontmoetingen met mensen, daar word ik blij van." ♦

Club van 100 met... Jack de Valk en Wil Bus

Nummer 94!

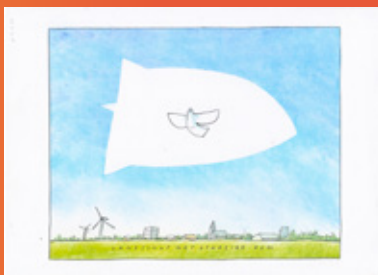
Wil Bus: *We zijn ontzettend betrokken bij PAX, jullie doen fantastisch werk. Mijn huisgenoot Jack de Valk was de eerste omroepastor, samen met Jan ter Laak. Daarna is Jack ziekenhuispastor geweest. Ik heb zelf veel gedaan binnen ontwikkelingssamenwerking. Samen met anderen heb ik Vrouwen voor Vrede opgericht. We bezochten internationale conferenties. In mijn werk voor Kontakt der Continenten gaf ik aan 6000 missionarissen cursussen. Over diversiteit en over hoe het werkt als zij terugkeerden in Nederland – hoe om te gaan met secularisatie bijvoorbeeld."*

100 bijzondere gevers

PAX zoekt 100 mensen die bereid zijn 1.000 euro te geven voor ons werk tegen kernwapens. We hebben al 94 Clubleden! Len Munnik maakt voor alle leden van de PAX Club van 100 een persoonlijk ondertekende zeefdruk van zijn werk 'Landschap met afwezige bom'.

Doe je mee?

Alle informatie:
paxvoorvrede.nl/
kernwapensweg

PAX Nieuwjaarsbijeenkomst 26 januari 2023 van 14.30 tot 17.00 uur.
Vooruit- en terugblik op het vredeswerk.

Aanmelden en meer informatie Marlou van Campen vancampen@paxvoorvrede.nl
06-48 98 14 91.

Banknummer voor donaties:

NL03 TRIO 0390 5150 00

Kom in actie voor vrede

Overall in de wereld werkt PAX aan vrede. In (post-) conflictlanden brengen we mensen bij elkaar die de moed hebben om zich voor vrede in te zetten. In Nederland brengen we betrokken burgers bij elkaar om in actie te komen voor vrede, bijvoorbeeld tijdens de Vredesweek of via campagnes. Ook jij kunt in actie komen voor vrede. Ga hardlopen, fietsen of koekjes bakken, en zamel geld in voor het werk van PAX. Alles kan!

Doe je mee? Start je eigen actie en krijg een actiepakket met onder andere een donatiebox toegestuurd.

www.kominactie.paxvoorvrede.nl

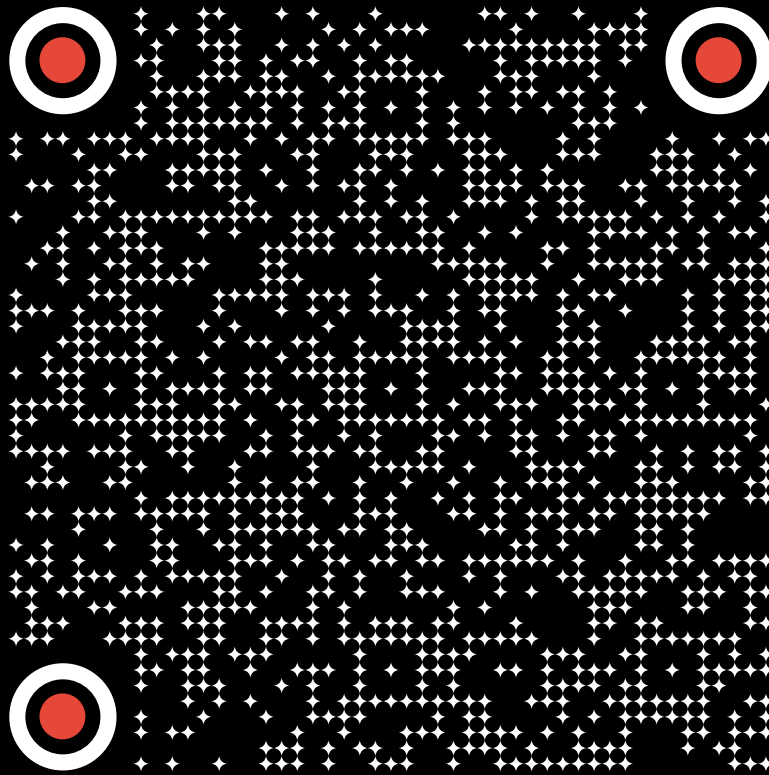
Jouw feest voor Vrede

Heb jij ook iets te vieren? Een pensioen, verjaardag of een kerst- of nieuwjaarsfeest? Start net als Wim je eigen actie via kominactie.paxvoorvrede.nl. Je krijgt van ons een actiepakket met een PAX-slinger en een donatiebox.

www.kominactie.paxvoorvrede.nl

*PAX wenst je fijne kerstdagen
en een mooi en vredig 2023!*

Wil je dit jaar nog iets doen voor
vredeswerk wereldwijd?

Ga dan naar www.paxvoorvrede.nl/hoop
of scan de QR-code hierboven.